

Prilba 35M/A maďarskej protileteckej ochrany

Rozvoj vojenského letectva a vznik teórií o bombardéroch, ako prostriedku na dosiahnutie víťazstva skrze zničenia strategických cieľov v zázemí (a nielen ich), nastolili otázku, ako týmto novým hrozbám čeliť. Vnikla koncepcia vytvorenia inštitúcie protileteckej ochrany ako civilného partnera vojenskej protivzdušnej obrany, ktorej úlohami by bola výstraha, prevencia, budovanie siete krytov a pomoc pri odstraňovaní škôd. Napr. v Československu sa spontánne vzniknuté dobrovoľné organizácie zlúčili do civilnej protileteckej ochrany zákonom č. 82 z 11. apríla 1935 o ochrane a obrane proti leteckým útokom.

V Maďarsku bola vytvorená podobná organizácia pod názvom Magyar Légoltalom na základe zákonného článku č. XII/1935 a následnej Smernice protileteckej ochrany, vychádzajúcej z nariadenia ministra obrany č. 17.176 eln. 15-1936. 5. decembra 1937 vznikla Légoltalmi Liga, ktorej hlavnou úlohou bola praktická príprava obyvateľstva na protileteckú ochranu. Navonok malo ísť o striktnu civilnú organizáciu, no v skutočnosti mala polovojenský charakter a začlenila sa do systému novobudovaných branných síl krajiny. Po 15. októbri 1944, kedy došlo v Maďarsku k uchváteniu moci nacistickou Stranou Šípových krížov, sa organizácia rozpadla a svoje úlohy dokázali ako tak plniť iba miestne veliteľstvá.

V Nových Zámkoch bol v tom čase veliteľom mestskej protileteckej ochrany Dr. István Lengyel. Z jeho správy z 9. októbra 1944 o predošlom bombardovaní vyplýva, že miestna protiletecká ochrana bola síce vcelku úspešná pri zabraňovaní šírenia požiarov, ale nevedela si rady s nevybuchnutou muníciou, čo zdržovalo záchranné práce. Pyrotechnik, ktorého si ihneď po bombardovaní vyžiadal, sa ani po uplynutí dvoch dní nedostavil. Zásadnou chybou sa ukázalo spoliehanie na pivnice domov a málo odolné protiletecké kryty, kde ostávali ľudia zasypaní. Preto už pri nasledujúcom bombardovaní (14. októbra 1944) utekal, kto mohol, do polí, čo najďalej od objektov v meste, alebo do odolnejších úkrytov. K tretiemu a poslednému bombardovaniu došlo 14. marca 1945.

Maďarská útočná prilba 35M , ktorá je vystavená ako predmet mesiaca marec 2012, sa vyrábala v rokoch 1935 – 1938 a za predlohu jej slúžila nemecká prilba M35, od ktorej sa líšila napr. umiestneným vetracím otvorom, pútkom na zavesenie v zadnej časti a výstelkou. Pre potreby maďarskej protiletectvej ochrany bola zavedená v roku 1938 ako tzv. typ A. Od typu B (ktorú používali hasičské zložky protiletectvej ochrany) sa líši absenciou krížového hrebeňa chrániaceho pred padajúcimi troskami. Pre prilby maďarskej protiletectvej ochrany je charakteristická ocelovomodrá farba. Na vnútornej strane je vyrazená prijímacia značka v podobe maďarského erbu a GY68, čo znamená, že bola vyrobená v Magyar Waggon és Gépgyár Rt. v Győri a vo veľkosti 68. Výstelka prilby sa nezachovala. Jej vonkajšia strana nesie stopy po druhotnom tmavozelenom nátere.

Mgr. Pavol Rusnák